

վարելու համար շատ համբերութիւն, մեծ երկայնամտութիւն, ու սաստիկ արթնութիւն պէտք է. իսկ աս կատարելութիւնները բոլոր մէկ անձի մը վրայ խիստ դժուար կը գտնուին, թէպէտ և ուրիշ կողմանէ շատ խելացի ու կարող մարդ ըլլայ:

Թէ իրերավարժ ոճը և թէ համայնավարժը բանեցընելու համար քիչ մը ծախք կ'երթայ. վասն զի տըղոց ամէն պէտք եղած բաները միակերպ ու նման պիտի ըլլան. ինչպէս գրքեր, սև տախտակներ, հեռագիրներ, աշխարհացոյցներ և այլն: Բայց երբոր դպրոցին յառաջադիմութիւնը ուղէ մէկը, հարկաւ քիչ մը աւելի ծախք ընելը յանձն պիտի առնէ:

Հիմա թէ որ մեր աղգին վարժապետներուն հարցընենք թէ ձեր բանեցուցածը որ ոճն է, ամէնքն ալ կ'ըսեն թէ համայնավարժն է. բայց ճշմարիտ չէ ըսածնին. վասն զի կամ առանձնավարժ ոճն է իրենցը, կամ այնպիսի անկատար համայնավարժ ոճ մը որ առանձնավարժին ամէն պակասութիւնները ունի:

Երկրորդական բան է երբոր վարպետ մը միտքը դնէ թէ իր դպրոցին մէջ համայնավարժ ոճը կը բանեցընէ, երբոր ան դպրոցին մէջ հարիւր տղու համար մէկ թուաբանական տախտակ մը միայն կայ. երբոր տըղոց գրասեղանները ետեւէ ետեւ շարուած են, ու տղաքը մէկմէկու առջև նստած, որով չկրնար արթնութիւն ընել վարպետը անոնց վրայ. երբոր տղաքը ձեռուրնին մէյմէկ գիրք առած՝ օրն 'ի բուն տեղերնին նստած՝ իբր թէ կը կարդան. երբոր դպրոցին մէջ հաստատուն ու անփոփոխ կարգ մը կանոն մը չկայ:

Եւ ընդհանուր տեղեկութիւնները տալէն ետքը՝ համայնավարժ ոճը առաջ տանելու համար ինչ կերպեր որ հոս պիտի դնենք՝ յուսանք որ դիւրաւ հասկըցուին, ու օգուտները աւելի ճանչցուին:

Հ. Մ. Ս

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ղեմարան լուսնայից:

ՀԱՄԱՏԱՆ քաղաքը երևելի ձեմարան մը կար՝ որուն առջի կանոնը աս էր. “Եւ ձեմարանիս անձինքը շատ մտածեն, քիչ գրեն, ու որչափ որ կարելի է՝ քիչ խօսին”, ասոր համար լուսնայից ձեմարան կ'ըսուէր, և Պարսկաստանի ամէն իմաստունները կը փափաքէին անոր ընկեր գրուելու: Օհայ անունով իմաստուն մարդ մը, որ լուութեան վրայ գիրք մը շինած էր, լսելով թէ աս ձեմարանի անձանց մէկը պակսեր է, մէկէն վազեց համատան գնաց, ու ձեմարանին դռնապանին տոմսակ մը տալով՝ աղաչեց որ նախագահին տանի. մէջը աս բանս գրած էր. “Օհայը խոնարհութեամբ կ'աղաչէ որ զինքն ալ ձեմարանի ընկեր գրէք”:

Դռնապանն ալ կ'առնէ կը տանի տոմսակը. բայց Օհայէն առաջ ուրիշ մը եկեր գրուէր է եղեր, որով ընկերաց թիւը լցուէր է: Նախագահն ու ձեմականք գիտնալով թէ ինչ գիտուն մարդ է Օհայը, և շատախօսներու ալ ինչպէս թշնամի է, շատ ցաւեցան աս բանիս վրայ. նախագահն ալ չէր գիտեր թէ ինչպէս չէ ըսէ այնպիսի մարդուն: Արջապէս ասանկ բան մը կը մտածէ. գաւաթին մէջ ինչուան բերանը ջուր լեցընել կուտայ, այնպէս որ մէկ կաթիլ մ'ալ առնելու տեղ չիմնար. Օհայը ներս կը կանչէ, ու առանց բան մը ըսելու կը ցուցընէ անոր ան գաւաթը: Օհայ մէկէն կ'իմանայ թէ ձեմականաց թիւը լցուէր է ու իրեն տեղ չէ մնացած. բայց առանց տրտմելու կը նայի որ ինքն ալ օրինակով մը բացատրէ թէ մէկ անձ մը աւելի ըլլալով՝ ձեմարանին փրաս չիտար. գետինը վարդի թերթ մը կը տեսնէ, կը ծռի կ'առնէ ու զգուշութեամբ ջրին վրայ կը դնէ, առանց կաթիլ մըն ալ դուրս թափելու: —

Իս խելացի պատասխանին վրայ ա-
մենքը կը զարմանան, ու ծափ զար-
նելով () էպը ձեմարանին ընկեր կը
գրեն, և ձեմականաց ցանկը առջևը
կը դնեն որ ըստ կարգի իր անունն ալ
մէջը ստորագրէ: Ինունը կը գրէ.
բայց սովորութիւն մ'ալ կայ եղեր որ
ձեմարանի ընկեր գրուողները ձեմա-
կանաց կարճ շնորհակալութի մը կ'ը-
նեն եղեր: () էպը առանց բան մը խօ-
սելու գրքին լուսանցքին մէջ թուա-
նշանով կը գրէ հարիւր (100) ձեմա-
րանի ընկերաց թիւը, անոր ալ առ-
ջևը կը դնէ զրոյ (0100) տակն ալ կը
գրէ, « Այ կ'աւելնայ ոչ կը պակսի », :
Իսխագահն ալ ասոր խոնարհութիւնը
տեսնելով՝ մէկէն հարիւր (100) գրե-
լէն ետև առջևը մէկ կը դնէ (1100)
ու տակը կը գրէ, « Տասը անգամ
կ'աւելնայ » :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ս'եր ո գրին հնչմանը վրայ :

Ս'եր լեզուին պէս պատուական ու
ճոխ լեզուի մը յատկութիւնները ան-
արատ պահել ջանալը՝ ազգասիրու-
թեան ճշմարիտ նշաններէն մէկը պի-
տի ըլլայ. անոր համար ազգասէր ըն-
թերցողաց ալ հարկաւ սիրելի կ'ըլլան
այսպիսի տեղեկութիւնները :

Ինչպէս որ է գրին փափուկը ունինք
մեր լեզուին մէջ, որ է եչը՝, այսպէս
ալ օ գրին փափուկը կայ, և է * գի-
րը :

() գրին հնչմունքը այնպէս յայտ-
նի է որ բացատրութեան կարօտ չէ.
բայց * գրինը ամէնքը չեն գիտեր :
Իսոր բուն հնչմունքն է ու, շուտով
հնչուած, ինչպէս որ գրին անունէն
ալ կ'իմացուի. և յայտնի է որ մեր
լեզուին փափուկութիւններուն մէկն

ալ աս է : Իհա ինչգիտացիք ալ իրենց
լեզուին սկզբնական W գիրը փափուկ
ճանչնալով՝ կը ջանան հնչմունքը ճիշդ
պահել. ուստի մեծ սխալ կը համա-
րին՝ թէ որ մէկը want բառը ունի
հնչելու տեղը՝ վնի հնչէ : Իմանա-
պէս Խտալացիք լատին լեզուի բառե-
րը փափկացընելով, շատ բառերուն օ
գիրը ու գարձուցեր են իրենց լեզուին
մէջ. ինչպէս,

Լտ. bonus պոնուս, Խտ. buono պոնո կմփոնո.
— focus ֆոֆուս, — fuoco ֆուֆո կմփոֆո.
— jocus յոֆուս, — giuoco յուֆո կմփոֆո.
— tonus փոնուս, — tuono փոնո կմփոնո, ևն :

Բայց մեր ազգին մէջ աս գրիս վրայ
ալ քանի մը տեսակ սխալ հնչմունք
մտած է. գլխաւորները ասոնք են .

Ա. Բառերուն մէջ շատը այնպէս
կը հնչեն ու՝ իբր թէ օ գրուած ըլլար :
Իս հնչումը թանձր ըլլալէն զատ աս
պակասութիւնս ալ ունի, որ շատ բա-
ռերուն նշանակութիւնն ալ կը փո-
խուի. օրինակի համար աս բառերուն
ոն օ հնչուի նէ, ուրիշ բառ կ'ըլլան .

Խոլ, ուուեղ, Խոլ, Խենդ.
Հոտ, (ֆոֆու), Հոտ, (ֆոֆու).
Ի հորէ, Իոնէ, Ի հորէ, Կորէ, ևն :

Բ. Բառերուն սկիզբն որ գրուի
աս գիրը, ոմանք նոյնպէս օ կը հնչեն.
Ինչպէս՝ ողորմեա, ով, ոք բառերը կը
հնչեն օղորմեա, օվ, օք : Ոմանք ալ
վրան վեվ մը դնելով կը հնչեն. զոր
օրինակ կ'ըսեն վօղորմեա, վօվ, վօք, վօ-
րէ, և այլն, որ երկուքն ալ մեծ մեծ
սխալներ են :

Գ. Բուն հայաստանցոց մէջ Ս'ը
գաւառին բնակիչները և ուրիշ քանի
մը տեղուանք թէպէտ լաւ կը հնչեն
աս գիրը, բայց ուրիշները ընդհան-
րապէս չափէ դուրս կը ձգեն հընչ-
մունքն ու ու ըսելու տեղը կ'ըսեն
ու՝ է. ու՝ էն 'ի նո՝ էցանէ, սո՝ էրա ու՝ էր-
դէն, և այլն :

Ոմանք ալ, ինչպէս Ս' անցիք, ա-
ւելի կը փոխեն հնչմունքն ու տաճկի
էօ հնչմանը կը մօտեցընեն. զոր օրի-
նակ * ըսելու տեղը կ'ըսեն քէօ, զոր
ըսելու տեղը կ'ըսեն դէօր, և այլն :